

**Encallaments de cetacis a les Illes Balears
2008
Fundació AsproNatura**

Encallaments

Amb l'objectiu de normalitzar la recollida i estudi dels exemplars de cetacis encallats a les costes de Balears, la Conselleria de Medi Ambient encarrega a la Fundació AsproNatura el seguiment sistemàtic d'aquests incidents des de 1998. Se continua amb el sistema d'avisos mitjançant el Centre d'Emergències de les Illes Balears (telèfon 112), de manera que qualsevol persona que trobi un cetaci encallat pot comunicar-ho ràpidament per tal d'engegar una intervenció eficaç per part del grup de rescat de AsproNatura.

Resultats al 2008 i discussió

S'han realitzat 36 actuacions totes, excepte dos, corresponents a exemplars morts de quatre espècies: dofí mular (*Tursiops truncatus*), dofí retxat (*Stenella coeruleoalba*), cap d'olla gris (*Grampus griseus*) i catxalot (*Physeter macrocephalus*).

Malgrat, el nombre d'encallaments per km de costa a Balears és comparativament inferior a les dades d'altres localitats, la tendència des de 1998 és a l'alça, a causa de l'augment en l'esforç invertit en el seguiment, però també intervenen altres factors com ara la climatologia o el nombre de visitants a zones costaneres poc accessibles.

Respecte al nombre d'espècies, al llarg dels 10 anys de seguiment s'han registrat un total vuit espècies de cetacis, de manera que els quatre de 2008 és una diversitat considerada baixa. Una explicació pot ser l'alt percentatge d'animals no identificats al 2008, un 33%, comparat amb el 16% de mitja de la darrera dècada.

S'ha registrat un nombre anormalment baix d'encallaments de dofí mular, un 6%, quan la mitjana global de la dècada és del 23%. Aquesta tendència s'ha constatat des del 2006. El fet que el dofí mular sigui el més costaner, amb un règim alimentari basat en un 100% en espècies comercials, fa que sigui el més conflictiu amb el sector pesquer. La mortalitat per causes derivades de interaccions amb la pesca s'ha incrementat any rere any en aquest dofí, i la seva progressiva disminució en el registre d'encallaments des de 1998 podria ser un índex d'una minva d'efectius a la població balear. Ja que les conclusions estadístiques no són del tot robustes, se recomanen noves actuacions per confirmar aquestes tendències mitjançant una intensificació del mostreig per descartar biaixos.

El percentatge d'encallaments del dofí retxat s'ha incrementat al 2008 un 10% sobre la mitjana històrica (que és d'un 40%), considerant els no identificats com a retxats (ja que és una espècie infravalorada per errors de identificació). Probablement la causa d'aquest increment és el descens d'encallaments del dofí mular i altres fenòmens puntuals com moviments dels grups de dofins retxats.

Respecte al catxalot, al 2008 representen un 8% dels encallaments, un 3% per sobre de la mitjana dels darrers 10 anys. Si bé la històrica està molt condicionada per l'avarament de sis exemplars morts a xarxes de deriva al 2006, sí que s'ha constatat una tendència a l'alça des de 2004, i la dada de 2008 se considera elevada. Els catxalots viuen allunyats de la costa i el seu encallament es troba molt influenciat per causes atzaroses. Per saber si aquesta tendència respon a variacions espai-temporals de la seva presència a Balears o de la seva abundància local

s'hauria d'estudiar l'evolució d'aquesta població, que és, a més, una de les més importants de la Mediterrània occidental.

Albiraments

Des de 2005, AsproNatura recull dades d'observacions de cetacis a la mar, aprofitant vaixells de pesca, militars, de lleure, etc. És una manera de millorar els coneixements de les poblacions quan no se pot disposar de recursos per fer sortides específiques de seguiment al seu medi natural.

Al 2008 s'ha dissenyat una nova fitxa pel registre de dades d'albiraments de cetacis, basada en l'experiència de les ja emprades a anys anteriors. Se distribuïren 1.500 exemplars entre col·laboradors habituals. A més, personal de AsproNatura ha realitzat sortides aprofitant vaixells que han acceptat col·laborar amb el projecte.

Resultats i discussió

Al 2008 s'han rebut 27 albiraments de sis espècies: dofí mular (*Tursiops truncatus*), cap d'olla comú (*Globicephala melaena*), dofí retxat (*Stenella coeruleoalba*), cap d'olla gris (*Grampus griseus*) i catxalot (*Physeter macrocephalus*) i rorqual comú (*Balaenoptera physalus*). És el nombre més elevat de cites recollides des de 2005, com a conseqüència segurament de l'esforç dedicat a la divulgació de la fitxa de registre d'albiraments.

A més, és remarcable l'alt nombre d'espècies, ja que en un any s'han registrat totes les espècies detectades a encallaments als darrers 10 anys excepte la balena amb bec de Cuvier (*Ziphius cavirostris*).

L'espècie més observada ha estat el dofí mular, ja que malgrat ser menys abundant que el retxat, al ser de costums més costaneres és el més albirat pels col·laboradors (normalment embarcacions que van no gaire lluny de la costa). Per tal de compensar aquest biaix, s'ha d'incrementar el nombre de col·laboradors amb possibilitats de navegar a aigües més profundes. De fet, tots els albiraments, excepte dos, s'han registrat a isòbates inferiors al 200 m.

Una altre conclusió sobre les dades és que espècies més pelàgiques, com el catxalot o el rorqual comú s'han registrat amb més freqüència que el dofí retxat (també pelàgic i el cetaci més abundant). La raó s'ha de cercar en el major interès per registrar i comunicar observacions d'espècies rares, deixant de banda les observacions del dofí retxat tan abundant i amb el costum d'acostar-se als vaixells per nedar a la proa.

A mena de conclusió, val a dir que apart de les dades d'albiraments, la creació d'aquesta xarxa d'observadors reporta beneficis importants a nivell educatiu. Cal, en tot cas, un esforç continuat per que els col·laboradors siguin conscients de la importància de la seva tasca i continuïn registrant i comunicant les seves observacions.